

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5761

เรื่อง วิกฤตประชากร

ผู้เรียบเรียง นายจันทรม สืหาบุญลี วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ

ออกอากาศ กันยายน 2567

ประชากรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของชาติมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในอนาคตของทุกประเทศให้มีความเจริญมั่นคงยั่งยืน โดยเฉพาะหลายประเทศที่พัฒนาแล้วในทวีปเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ ประสบปัญหาจำนวนประชากรสูงวัยเพิ่มจำนวนมากขึ้น ขณะเดียวกันภาวะการเจริญพันธุ์อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลง ประกอบกับอัตราการตายของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากความเจริญและทันสมัยของเทคโนโลยีทางการแพทย์และการรักษาโรค การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรลักษณะเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ภาวะการลดลงของประชากรเกิดใหม่จึงกลายเป็นวิกฤตของประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ส่วนประเทศไทยอยู่ในสภาวะวิกฤตประชากรเช่นเดียวกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทย จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าในปี 2566 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ จำนวน 13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 20.08 ในขณะที่เด็กเกิดใหม่มีเพียง 5.18 แสนคน และคาดว่าประชากรไทยจะลดจำนวนลงเหลือ 60 ล้านคน ในปี 2585 โดยประชากรวัยเด็กอายุระหว่าง 0-14 ปี จะมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 16.27 เหลือร้อยละ 10.36 ประชากรวัยแรงงานอายุระหว่าง 15-59 ปี ลดลงจากร้อยละ 64.87 เหลือร้อยละ 58.20 ในขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.86 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 31.44 ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวจาก 12.5 ล้านคน เป็น 18.9 ล้านคน

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีภาวะอัตราการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดทศวรรษ คือ อัตราการเกิดของประชากรไทยในปี 2557 มีจำนวน 7.7 แสนคน มีสัดส่วนลดลงในปี 2566 จำนวน 5.18 แสนคน จากข้อมูลโครงสร้างด้านประชากรจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตประชากรและอาจทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคในการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ตัวอย่างปัญหาการเกิดวิกฤตประชากร เช่น การขาดแคลนประชากรวัยแรงงานทำให้ความสามารถในการแข่งขันและการผลิตของประเทศลดลง และประสบกับปัญหาการพึ่งพาของประชากรผู้สูงวัยต่อประชากรวัยแรงงานเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน

ของประเทศต่อบุคคลและมาตรฐานการดำรงชีพของประชากรลดลง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และอาจนำไปสู่ปัญหาความไม่มั่นคงยั่งยืนของสังคม

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดวิกฤตประชากรของประเทศไทย คือ การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุซึ่งมีอัตราส่วนในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราการเกิดที่ลดลง สอดคล้องกับข้อมูลของนักวิชาการจากสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) พบว่าสาเหตุการเกิดของประชากรไทยลดลง คือ 1) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูค่อนข้างสูงจากความคาดหวังให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ 2) การขาดความพร้อมของครอบครัว เพราะต้องทำงานหนักจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยประกอบกับการเลี้ยงเด็กในช่วงวัยต้น ๆ ต้องใช้ทักษะความสามารถและพลังงานสูง 3) โครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวขนาดกลาง ทำให้ความช่วยเหลือภายในครอบครัวลดน้อยลงตามไปด้วย 4) ความต้องการเป็นอิสระของชีวิตในการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ และการเปลี่ยนงานบ่อยครั้ง ในขณะเดียวกันสถานการณ์ทางการเมืองเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนวัยเจริญพันธุ์ไม่ยอมมีบุตร เพราะมองว่าสังคมไทยมีปัญหาที่หลากหลาย จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญในการลดลงของเด็กเกิดใหม่จนเกิดภาวะวิกฤตประชากร ประเทศไทยโดยรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจึงได้ร่วมมือกันออกแบบนโยบายมาตรการและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้านประชากร เพื่อให้สังคมตระหนักรู้และเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตประชากรที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำรงชีวิตของประชากรทุกช่วงวัย รัฐบาลจึงได้กำหนดเป้าหมายและการพัฒนาประเทศด้านการประชากรให้มีความมั่นคงยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 คือ การส่งเสริมให้ประชากรวัยเจริญพันธุ์มีบุตร การพัฒนาและยกระดับผลิตภาพประชากร การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ทั้งในเรื่องของการได้รับสิทธิและสวัสดิการของประชาชนวัยเจริญพันธุ์ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและระบบการคุ้มครองทางสังคม รวมทั้งเป็นการสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

บรรณานุกรม

Thai PBS. (2567). คนไทย “เกิดน้อย-สูงวัยอายุยืน” วิกฤตประชากร. สืบค้น 13 สิงหาคม 2567

จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/341928>

สถานีโทรทัศน์ (NBT). (2567). พม.เดินหน้าแก้วิกฤตประชากรระดมทุนทุกภาคส่วนออกแบบนโยบาย-

มาตรการ “พัฒนาครอบครัวไทย”. สืบค้น 13 สิงหาคม 2567 จาก <https://nbt2hd.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2153/iid/267425>

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2562).

นโยบายเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางประชากรของประเทศไทย. สืบค้น 13 สิงหาคม 2567

จาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/Report-File-570.pdf>